

AZ ELSŐ ÖT ÉV ... ÉS AMI NEM KÖVETKEZETT...

I. Alapadatok a bukaresti unitarizmus történetéhez

Feltehetőleg 1938-ban jelenik meg a bukaresti BERNAT nyomdában az a könyvecske¹, amelynek alapján megpróbálom röviden összefoglalni a bukaresti unitarizmus kezdeteit és egyben hőskorát. A korabeli reklámokkal dúsírtott 76 oldalas könyvecske bevezetőit dr. Varga Béla püspök és Kovács Lajos esperes jegyzik. Szerkesztője Lőrinczy Géza unitárius lelkész.

1. Unitárius lelkész utazása a Havasalföldön közel száz évvel ezelőtt. Németh Ernő egyházközségi gondnok.

1843 tavaszán Ürmösy Sándor unitárius lelkész régi álmát megvalósítandó immár másodszer kel át gyalogszerrel a Kárpátokon, abból a célból, hogy az Ókirályság területén élő hittestvérei sorsáról tájékozódjék. Tulajdonképpen a Havasalföldi fejedelemségről lenne szó, hiszen Románia még nem létezik, s útiránya kétségtelenné teszi úticélját. Tömös-tető - Sinaia-i ortodox kolostor - Breaza - Cîmpinița - Cîmpina - Ploiești - Bukarest.²

Sinaia-n a kalugyerek szívesen fogadják és fel is tarisznyálják, annál is inkább, hogy közülük némelyek "erősen székelyes hangúly"-lyal beszélnek. Breaza-n még nyoma sincs a szép nyaralóknak, embereket is elszórva lát. Cîmpinița-n talál az első nagyobb számú magyar ajkú hívó közösségre és az első magyar temetőre, ahol közel kétszáz sír jelzi - néhány évtizednyi hozadékkal -, az élő közösség lehetséges lélekszámát. Igaz, a cîmpina-iak is "besegítenek", hiszen "otthon" nem temetkezhetnek, "e helyen lévén nekik temető engedélyezve". Ploiești városában mintegy 300 katolikust és protestánst talál "a megszokott egyenetlenkedésben". Erről nem tehet se Boldescu bojár, aki templomhelyet adományozott számukra, igaz, a magyar ajkú papok-lelkészek se, hiszen ilyen nem található Ploiești-en. Barabás József "gyógyász" az, aki az utazót kalauzolja és szükség esetén "a keresztséget és házassági esketést vitte".

Bukarestbe érkezve Ürmösy Sándor végiglátogatja az egyházközségeket. A katolikusok a XVII. században költöznek át ide Tîrgovișteről, ahol a XIII. sz.-tól létező egyházukat nyolcszor dúlják fel a tatárok és törökök. A XV. sz.-tól katolikus magyar papokról is van tudomása az adatközlőnek. Ilyeneket Baratia-n talál, ahol 1843-ban a római katolikusoknak iskolájuk is működik, 40-50 tanulóval és "tót tanítóval."

A protestáns templomot még együtt építik a magyarok és szászok, de ez utóbbiak kizárják a "fészekrakókat", s 1822-ben, közel száz évi közösködés után a magyarok kénytelenek külön templomot építeni. E református templomnak az unitáriusok a csángó lutheránusokkal együtt "már első alapítási mozgalmában" részt vettek. A református templom mellett iskola és temető is

működik. Ez utóbbiról írja könyvecskénk, Ürmösy nyomán, hogy a holtak nem lévén mélyre temetve "alig vesztegelhetnek három-négy évet nyugalomban, a szükség azokból kihajigálja, újabbakat fogadván bé."

Az egyetlen lelkészt Sükeinek hívják, aki "igen nagy tehetségű, nagyon tevékeny, végigjárja fél Európát, összegyűjti ott a templomépítésre szükséges pénzt, fel is építi a templomot, de..."

De? Câmpulung-ot, ahol útját befejezve Ürmösy 280 ausztriai adófizetőt talál, tehát az úgynevezett szórványt, már ritkán keresi fel, s a református atyafiak jogosan róják fel egyebek mellett, hogy "Enyedről vagy Udvarhelyről bár nagy innepnapokon látogatná meg vagy egy ifjú diák", mert ők még "saját szükségletüktől is megvonva, fizetnék az ifjat."

Jó volna megkeresni és elolvasni Ürmösy könyvét! Mindenképpen köszönet Németh Ernő gondnok úrnak, hogy 1938-ban ily bőven idéz belőle! Idézzük hát őt, akinek kilétét szintén kutatni kellene: "Érdekes lenne tudni, vajon 1843 óta még hány egyházi emberünk akadt, akit a hazulról elszakadtak sorsa hasonló felderítésre készített volna?"

2. Az első öt év. Lőrinczy Géza unitárius lelkész.

A bukaresti Unitárius Missziói Egyházközség alakuló közgyűlése, amelyet születésnapnak is tekinthetünk, 1933. június 4-én, pünkösdkor tartott.

Melyek voltak az előzmények?

A "fogantatás" helye és ideje: Homoródkarácsonyfalva, 1932, a D. F. E. I. K. Egyetemes Szervezete nyári nagy konferenciája, ahol az esti tábortűz mellett Lőrinczy Dénes, lupényi lelkész a "regáti hittestvérek" sorsáról szól az egybegyűltekhöz. Nem hiába: az ifjúság egyhangúan kéri az Egyházi Főhatóságot, hogy találjon lehetőséget a szervező munka beindítására és egy segédlelkész kiküldésére. Erre sor is kerül, s ki is lehetne más a megbízott, mint Lőrinczy Dénes?

Munkájáról az "Unitárius Hírnök" c. egyházközségi lapból és a jegyzőkönyvekből nyerhetnénk hű képet, ha ezek megvolnának valahol, tény azonban az, hogy a bukaresti unitárius híveket két táborban találta: egy részük aktív egyházi életet élt a református egyházközség keretén belül, más részüket "a Cismigiu-kert vasárnap délutáni kutató útjain, a külvárosok tömeglakásain s háztól-házig menő összeíró munkában meg nem lankadva" gyűjtötte össze.

A Missziói Egyházközség pünkösdki megalakulását az Egyházi Főtanács még ugyanabban az évben elfogadja és kimondja anyaegyházközséggé való alakulását is.

A lelkész négy és fél évig kínlódott, amíg a Franklin utcai kis pincelakásból a Basarabia utca 47. sz. alatti kényelmes lakásba költözhetett. Egyetlen szobában tartott gyűlést, színelőadási próbát, teadélutánt - és közben ott is lakott.

Próbálkozásait a hívek és az Egyetemes Egyház mellett özv. Toncoviceanu-né Szász Andor Anna s megbízottja, dr. Papp Béla orvos, valamint a bukaresti magyar Evangélikus Lutheránus Egyház (lelkész Sexty Zoltán) vezették sikerre. A cél mégis a saját ingatlan vásárlása marad, ami azonban nem valósul meg.

A lelkész és az egyházközség legfontosabb kérdése a hitoktatás. Ez az 1933/34-es iskolai évtől veszi kezdetét, felekezeti (református) és állami iskolákban. A növendékek száma, csupán ízelítőül: 1933/34: elemi: 8, középiskola: 2; 1937/38: elemi: 16, középiskola: 3. ¹

A megoszlás, a nagy távolságok stb. azt eredményezik, hogy lelkész a növendékeket időszakosan otthonaikban felkeresve "háznál" végzi a hitoktatást. Mégsem a közlekedési viszonyokra, az elavult hittankönyvekre panaszkodik elsősorban, hanem az óraszám elégtelenségére. Lőrinczy Géza mai napig döbbenetesen ható igazságokat "mond ki", főleg a szörvényben végzendő hitoktatás kapcsán: "De mit csináljon a lelkész akkor, ha évente csak 10-12 hittanóra áll rendelkezésére? Mert még az is a jobbik esetek közé tartozik, ha havi 3 órát számítva, iskolai évenként legalább 21 órán át tud hittant tanítani. Mit végezzen el az előírt tananyagból? Hogy adjon a gyermek számára élményt? Mert ha a gyermeknek csak tantárgy a hittan, mint a számtan vagy földrajz, akkor a hitoktatás eredménnyel nem jár. Ha a lelkész az elérendő hittanvizsgai eredmény érdekében még verést is kénytelen alkalmazni, vajjon milyen nevelő hatást tud a hittanon keresztül elérni?" Lőrinczy Géza mentségére szólva, nem róla van szó. Siet megjegyezni: "én nem poffal tanítom a hittant."

Lőrinczy Dénes már 1933 februárjában megkezdte egy egyházközségi lap kiadásának előkészítését s ez irigylésre méltó operatívítással ugyanez év márciusában meg is jelenik. Az Unitárius Hírnök májusban már nyomtatásban és 500 példányban jelenik meg, félév múlva már 1100 példányban. Országos szórási lap volt, mert az új lelkész, Lőrinczy Géza szerint is a "misszió munkája nemcsak a misszó területén levőkre nézve fontos, hanem fontos az unitárius közösség szempontjából is [...] a főváros forgatagában, mint általában minden világvárosban, a szélsőséges, főleg baloldali eszméáramlatok, mérgező hatást gyakorolnak a verejtékes munka embereire [...] Mindannyiunk szempontjából fontos, hogy a keresetre bejövő híveink innen lelki egyensúlyukat megőrizve menjenek majd haza s ne vigyenek magukkal olyan eszméket, melyek a falu lelki életét megmértelezik."

Az egyházközség legnagyobb gondja az, hogy a kultusztörvény 33-ik cikkelye városon 400 család kimutatását teszi kötelezővé az államsegély elnyeréséhez. Ennél több család él Bukarestben, nehézségbe csupán az ütközik, hogy ezeket ki is kell mutatni. A bukaresti unitáriusok színe-java akkor is székelhetett, mert ha a lelkész belső információk csatornákon át rájuk akad, így reagálnak: "Hát engem ugyan biza ki jelentett fel?" Vagy: "Na, esment megkapott!" - "Ki?" - volt erre a kérdés. - "Hát a pap."

A hívek akkor is "kétfelé" fizetnek, s akik otthon kepevel adóznak az egyházfenntartásnak, lelkészeik által ösztönözve, Bukarestben "rejtőzködnek." (Kísérteties!)

A hívek jó néven veszik a pásztorációt, de akár az erdélyi anyaegyházközségek lelkészei, lelkészi hivatalai, a kérdés rendezésének (újabb hívek felkutatása, bevonása az egyházközségi életbe) útját állják: "mü nem bujtogatunk senki ellen." Az Egyházi Főhatóság sem nevez ki segédlelkészt Bukarestbe, pedig a központilag kiutalt segédlelkészi fizetés megtérülne a 400 család kimutatása esetén kiutalandó állami fizetésekiegészítés elnyerésével.

A valóság keserű. A hívek áldozatkészsége ellenére, az Egyházi Központ és az erdélyi unitárius egyházközösségek támogatása mellett is, az egyházközösség anyagi biztonsága (lelkészi fizetés, ingatlan vásárlás) vágyalom marad. Ki a hibás? A hívek, a Központ, a gazdasági világválság? 1933-1937 között "egyházi adó" összege összesen 99 001 lei. Hogy ez sok vagy kevés, nehéz volna ma eldönteni.

Pedig a "legnagyobb szórványnak" számító Bukarestnek megszületnek a maga szórványai. A legnagyobb lélekszámú Busteni (60), ahol 1933 karácsonyán tartatik az első istentisztelet. Szórványgondnok Kecskés Lőrincz. A hívek nagy része ravai származású, akik tevélegesen is támogatják a szórványegyházközösséget. Szórványmisszió folyik Ploiești-en, Boldești-n, Câmpina-n. Lőrinczy Géza Cernăuți-ba és Rădăuți-ba is elmerészkedett. Unitáriusok élnek még Azuga-n, Brăila-n, Coduești-n, Frasiu-n, Galați-on, Giurgiu-n, Grădiștea-n, Moreni-ben, Ochiuri-on, Piatra-Olt-on, Pitești-n, Poionar-Ulm-on, Popești-Leorden-en, Scăeni-ben, Valea Călugăreasca-n s "még ki tudja hány helyen vannak olyanok, akikről nem is tudunk".

Az anyaegyházközösségnek D. F. E.- e és annak Ifjúsági Köre is van, amely 1937. december 17-én alakult meg, immár Lőrinczy Géza lelkész védnöksége alatt. Még ebben az évben 9 előadásra kerül sor.

A felekezetek közötti viszonyt nem az egyértelműség jellemzi. A lutheránusok és unitáriusok önállósodási törekvéseiben a reformátusok "egység-bontási" kísérletet látnak s nem is alaptalanul, hiszen jól berendezett életüket az esetleges kudarcok alapjaiban veszélyeztetik. Amint az természetes szokott lenni, a "kétszeres kisebbségben" levők (nemzeti-egyházi) ezt a kérdést más-ként látják.

A római katolikusokkal a viszony felhőtlen, hiszen "a róm. katolikus magyarságnak megszervezett egyházközössége külön nincs s így katolikus testvéreinkkel csak a Róm. Kat. Férfi Liga előadásain való részvételen keresztül történhetett hivatalosan."

Az ökumenizmus inkább nemzeti jellegű. Egy év szervező munkája árán sikerül megszervezni a bukaresti Székely Társaságot (unitárius kezdeményezés, a Kós Ferenc Kör már működik a Református Egyházközösség keretén belül).

Érdemes-e missziót folytatni, vagy az azt kezdeményező törvényszerűen hazabeszél? - teszi fel a kérdést Lőrinczy Géza. Szerénységét megőrizve csak statisztikai adatokkal válaszolhatunk az amúgy szónokinak érzett kérdésre.

1933-1937 között kereszteltetett: 21 fiú, 12 lány, összesen 33, ebből törvénytelen 2.

- eskettetett: tiszta unitárius pár 3, vegyes 11 (minden esetben a férfi unitárius!), összesen: 14. Unitárius-református vegyesházasság az Unitárius Egyházközösségben nem köttetett.

- temettetett: 5 éven alóli 4, 5 éven felüli 12.

- konfirmáltatott: fiú 18, leány 25.

A konfirmálás általában a szülőfaluban történt, a cselédnek bejött hajadonok nagy része is hazatért a konfirmációra.

Áttérés unitárius vallásra az említett években nem történt, kitérés négy esetben. Az átlag templomlátogatás 21-23 között ingadozik, nyáron másfél hónapon át nem tartatik istentisztelet. Úrvacsorával éltek átlagosan: 1933-ban 55-en, 1934-ben 48-an, 1935-ben 45-en, 1936-ban 65-en, 1937-ben 65-en, a legtöbben minden esetben húsvétkor. (1938-ban "magyar húsvétkor" 130-an, "román húsvétkor" 15-en!).

Lőrinczy Géza meg van győződve a misszió szükségességéről. Indokai:

- a fejlődő gyülekezeti élet
- lelkész számos esetben közbenjárt Egyházi Főhatóság ügyeinek intézésében (anyagi megtakarítás, de talán ennél - ismerve a balkáni ügyintézés módját - valamivel több!)

- lelkész nemzetiség-orientált szociális munkát is végzett (pl. állásközvetítés székelyföldi cseléd lányok esetében).

Mégis: "döntsön az olvasó maga is afelett, hogy vajjon misszióink betölti-e hivatását..."

3. A Nők Szövetsége munkája. Bartha Miklósné.

A bukaresti Unitárius Nők Szövetsége 1935. január 13-án alakult meg. Elnök: Jilg Ferencné.

Célkitűzései:

- a "kenyérkereseten levő" asszonyok és lányok számbavétele és látogatása

- házi (körzeti) összejövetelek rendezése

- betegek és szegények látogatása és segélyezése

- teaestek és műsoros estélyek rendezése

- a bukaresti protestáns nőszövetségekkel való együttműködés és az Unitárius Nők Országos Szövetsége munkaprogramjába való bekapcsolódás
- egyházközség segélyezése

Bővebbi adatokat nem idézek. A Nőszövetség, a maga aktivitásával talán a leglátványosabb eredményeket érte el Bukarestben is, az említett, sajnos, nagyon rövid időszak alatt.

A Nőszövetség elnöke a könyvecske megjelenésének időpontjában Rohonyi Vilmosné. Őt idézem: "Szeretethen és megértésben fogjunk össze osztálykülönbségek nélküli unitáriusok és másvallásúak s szívós kitartó munkával áldozunk a kötelesség hívó szavának, bármilyen göröngyös utakon is vezessen, a regáti misszióink és magyarságunk megmaradása érdekében."

II. ... és ami nem következett...

Hallomásból tudom, hogy a bécsi döntés után Lőrinczy Géza elhagyta Bukarestet. Az egyházközség klenódiumait egy ... nő Kolozsvárra vitte, ahol azoknak nyoma veszett.

Volt lelkésztársam, Májay Endre birtokomban levő munkanaplója szerint³ "1970. november 22. Vasárnap, déli 12 óra. 1943 óta az első unitárius istentisztelet Bukarestben a Lutherana utcai Német Evang. Templomban."

A bevezető szöveg ambivalenciájára érdemes odafigyelni: "Áldassék Isten szent neve, kinek drága gondjában, szeretetében megérhettük e napot s 27 évi szünet után megtarthattuk újból unitárius isteni tiszteletünket Bukarestben,

hazánk, Románia Szocialista Köztársaság fővárosában. Szolgálja Bukaresti Unitárius Misszióknak a jövőben hazánk itt élő, unitárius vallású tagjainak lelki és szellemi gazdagodását és megerősödését a valláserkölcsi erényekben, a békeesség, testvériesség és emberi jóság hű gyakorlásában."

A következő hirdetés egyértelmű: "A leghálásabb köszönetünket fejezzük ki a Bukaresti Német Evangélikus Egyházközség Elöljáróságának és Nagyt. Lelkészeinknek, hogy templomukat, e gyönyörű Istenházát nekünk, itt, Bukarestben saját templommal nem rendelkező unitáriusoknak, istentiszteleteink tartására átadni szívesek voltak. Legyen a jó Isten gazdag áldása a Buk-i Német Evangélikus Egyházközség minden egyes tagján, vezetőin és vezetettein egyaránt."

Lelkész tolmácsolja az egybegyűlteknek dr. Kiss Elek püspök és Ürmösy Gyula köri esperes üzenetét és üdvözlését és megkéri a jelenlevőket, jegyezzék be nevüket és címüket hirdetőfüzetébe. E feljegyzés arról tudósít, hogy az istentiszteleten 12 férfi és 19 nő vett részt.

Az újraindulás még két dolgot valószínűsít. Igény volt rá a szórványhívek részéről és ez az igény egybeesett a Főhatóság missziós elképzelésével. Másrészt a magyar anyanyelvű testvérelekezetek e szervezkedésben "veszélyt" sejtene, az unitárius hívek "visszaszállingózásától" tartanak. A német-lutheránusok önzetlen segítségnyújtása annál inkább értékelendő.

Hogy többről van szó, mint sejtelmekről, az a novemberben megtartott közgyűlés jegyzőkönyvéből egyértelműen kiderül. Miután az 1958-ban beindított missziós próbálkozás sikertelen maradt, a lelkész (Székely Károly) jószándéka ellenére a Református Egyházközség Presbitériuma az unitáriusok templomhasználati kérelmét elutasítja. A magyar evangélikusok templomuk "nagyfokú elfoglaltságára hivatkozva" ugyanígy viszonyultak az unitárius misszióhoz.

Az istentisztelet helye tehát a Lutherana u. 2. sz. alatti templom, időpontja minden hónap utolsó vasárnapja, déli 12 óra. A templomhasználatért alkalmakként 100 lejt "térítenek" meg a házigazdáknak. A közgyűlés egyhangúan gondnokká választja Kisgyörgy Imre közigazdászt, aki haláláig tölti be e tisztséget s a misszió élő lelkének bizonyul: fáradhatatlan szervező, aki alkalomról alkalomra a lelkészt is vendégül látja otthonában. Az énekvezéri teendők végzésére közgyűlés felkéri Kádár Mihály okleveles kántort.

A templomlátogatók száma 20-25 között váltakozik, úrvacsoraosztásos ünnepeken eléri a 30-35 főt.

Hogy a bukaresti beszolgálat nem folyik éppen zavartalanul, arról Májay Endre egyik bejegyzése tanúskodik: "1973. december 25. Karácsony I. napja. Kedd. Ez alkalommal a következő sajnálatos eset történt: Az írásbeli meghívókat postáztam minden bukaresti afia címére dec. 19-20-án. Dec. 25-én, kedden, Karácsony I. napján, a hazai szolgálatok, u. m. istentisztelet és úrvacsoraosztás után, Feleségemmel együtt, kit az énekvezéri teendők végzésére kértem fel, ebédeltünk és siettünk az állomásra, honnan 15,37 órakor indult volna vonatunk, az aradi rapid, melynek érkezési ideje 18,21 óra. Így a 19 órakor kezdődő istentiszteletre mindenképpen idejében érkezünk volna. Az állomáson tudtuk meg, hogy a rapidnak 70 perc késése van. Bízunk.

Telefonáltam Kain Elekné afiának, hogy várjanak -, késve, de jövünk. A vonat a Fővárosig 100 percre növelte késését. Az Északi Pályaudvaron hideg, csökentett világítás és tejszerű köd fogadott. 8-kor érkezünk. A trolleybuszok nem közlekedtek, a taxiállomáson pedig nem lehetett felvenni a versenyt másokkal, főleg fiatalokkal. 1/2 9-kor végre felvergődünk a Bulvárra, - onnan gyalog rohantunk a templomhoz. Feleségem végig sírt, a bukarestiek utánunk fordultak az utcán. A templom egyik udvari hajlatában négy afiát találtunk: Kisgyörgy Imre gondnok, Péter József ny. szakszervezeti aktivista, Czákó Ádám zeneszerző és Bartha Mihály ny. tv. fiait. Ők mondták el, hogy mint még soha, 70-en gyűltek össze, hogy a karácsonyi istentiszteleten részt vegyenek, hogy úrvacsorával éljenek... hiába. Egy órán át vártak s akkor csalódottan és megfázva útrakeltek hazafelé. Van, kinek útja hazáig, otthonáig 1 1/2 órát tart. Kisgyörgy Imre afia kikísért az állomásra. 10-kor vonatunk volt vissza, szerencsére még kaptunk jegyet és nagyon szomorúan és nagyon fáradtan érkezünk éjjel 1/2 2-kor. Itt sem kaptunk autót, buszt, trolleyt s valamikor hajnali 3-kor kerültünk ágyba.

Egyetlen pillanatig sem sajnálom Hitvesem, sem magam, - akik így ünnepelejük a Karácsonyt [...], de sajnálom és kimondhatatlanul bánnt, hogy 70 bukaresti hittestvérem hiába várta a karácsonyi imát és úri szt. vacsorát. Nagyon sajnálom. De egyetlen pillanatig sem érzem az ügyben hibásnak magam. Ezt teszem, tettem s fogom tenni, míg Ft. Főhatóságom újabb, jobb megoldást nem keres és nem talál a Bukaresti Unitárius Misszió megoldására."

A Főhatóság talál is megoldást, hiszen Csíkszereda anyaegyházközségé lételevél az ide kinevezett Száva Péter gy. s. lelkész veszi át a bukaresti szórványhívek gondozását. Májay Endre 1974. október 6-án mutatja be a bukarestieknek s ezzel négy évi beszolgáltatás után őmaga "kibúcsúzik" Bukarestből.

Száva Péter munkájáról alulírottak a hívek mindig egyértelmű elismeréssel nyilatkoztak. Valószínűleg jó román nyelvtudása és fiatalos lendülete is meghatározta szolgálatát. De...

Mindig van egy de. Száva Péter elhagyja az országot (ma Németországban lutheránus lelkész), s 1980. szeptember 7-én Májay Endre lelkész kénytelen újra "beköszönni" Bukarestbe, ugyanis az EKT 402/1980 sz. határozatával Bukarestet visszakapcsolja leányegyházközségként Brassóhoz. Munkájában a brassói segédlelkészek és gyakorló segédlelkészek segítik, úgymint Kiss Alpár, Rüz Domokos és Pálfi Dénes.

A leányegyházközség legnagyobb ünnepe ezekben az években az 1984. június 24-én tartott pünkösdi istentisztelet, konfirmáció és Püspöki Vizitáció. Dr. Kovács Lajos püspököt elkíséri Dr. Ferencz József magyarországi unitárius püspök is és Dr. Barabásy László hazai főgondnok. Ambrosi Günther helybeli német lutheránus lekipásztor bemutatja a bukaresti protestáns felekezeteket, Bányai László református lekipásztor a bukaresti református testvérek köszöntését tolmácsolja. A műsort Reich Elza orgonaművész és a brassói Unitárius Férfikar szolgáltatja. Négy növendék tesz hitet vallásáról azon az istentiszteleten, amelyen a második világháború után (de az is lehet-

séges, hogy a bukaresti unitarizmus egész történelmében) a legtöbben, szám szerint 129-en vettek részt.

1986. május 25-én, az általa tartott utolsó istentiszteleten Pálfi Dénes gy. s. lelkész szomorú gyász hírt közöl a jelenlevő 33 lélekkel. Ez év május 15-én, 74 éves korában elhunyt Kisgyörgy Imre ny. közgazdász, érdemes gondnok, a bukaresti unitárius misszió "lelke", mozgatórugója. Porait, hamvasztás után május 24-én, szombaton a szülőfaluban, az erdővidéki Bölönben helyezték örök nyugalomra. A bukaresti hívek egyik, mai napig is sajgó lelki sebe, hogy értesítés hiányában a temetésen nem képviselhették a leányegyházközséget.

Alulírott 1986. november 23-án "ismerkedik" Bukaresttel. Szó szerint: a főváros balkáni forgatagában senki nem tudja felvilágosítani, merre is van a Köztársasági Palota. A templomban 3 tanácstalan lelket talál: Veress Balázs, Ocnarescu Ioan-né és Dénes István lelkéssel együtt saját zsebükből fizetik ki a templomhasználati díjat. A következő istentiszteleten közgyűlést tartanak a jelenlevők, s Veress Balázs személyében új gondnokot választanak, aki a mai napig betölti ezt a tisztséget.

Alulírott 1988. júliusáig mint segédlelkész, azután 1994-ig mint az újonnan alakult Brassói II. sz. Újvárosi Egyházközség rendes lelkésze látja el a bukaresti hívek lelki gondozását.

Ezidő alatt minden költséget (posta, utazás) a brassói gyülekezetek hordoznak, a bukaresti hívek fedezik a többi költséget, miközben jelképes egyházfenntartási járulékot fizetnek.

Hét év alatt kereszteltetett 1, konfirmált 3, esketés, temetés nem volt. Lelkész és gondnok 1989 nyarán - a világi hatóság egyébként jóindulatú figyelmét is felkeltve "missziójuk" iránt - végiglátogatja a híveket. Az eredmény lesújtó: sok a "holt lélek" (milyen gogol-i helyzet: 9 éve halott afia ajtaján csengetünk be, miközben épp ennyi éven át a lelkési hivatal elküldte neki istentiszteletre hívó levelét és nem kapott visszajelzést!), sok a "holtabb lélek", az állásukban fenyegetettek vagy éppen már leépítettek, kényszernyugdíjazottak, hazatelepülők vagy egyszerűen csak kiábrándultak, csalódottak, közömbösek. A harmadik generáció már nem ismeri anyanyelvét, az első még most is töri a románt! A hívek legnagyobb gondja a temető, illetve a temetkezési hely biztosítása! És mégis, mennyi megragadó példája a hithűségnek! Az átlagos istentiszteleti jelenlét 15-20, ünnepnapokon 30-35, melyből három-négy román anyanyelvű ortodox! Még missziós lehetőség is volna, hiszen Bányai László református tiszteletes úr "mellénk" áll: két alkalommal közösen rendezünk reformációi emlékestentiszteletet és ünnepélyt, s épp az ő irodája ajtaján kopogtat be egy ilyen alkalommal egy érdeklődő, aki román nyelvű anyagot kér az unitáriusokról. Végtelenül jól esik kijelentése: az általa tanulmányozott vallások közül az unitáriust találta az egyéni hitével leginkább megegyezőnek!

Vallásórát is tartunk Veress Balázs gondnok lakásán, egy-két növendéknek. Az Esperesi Vizitáció kétévenként Bukarestbe is kiszáll. Gondnok évente részt vesz a körüli közgyűlésen. Feleségével együtt úrvacsorai terítőket adományoznak a leányegyházközségnek és minden alkalommal nagy szeretettel látják vendégül nemcsak a lelkészt, hanem az ügyes-bajos dolgaikkal Bukarestbe utazókat, felvételiző diákokat.

1994 novemberében lelkész 11 órát tölt Brassótól Bukarestig a fűtetlen vonaton. Ez négy, egyébként még ép fogába kerül karácsonykor: csak így lehet elkerülni a megfázás következtében szerzett arcüreggyulladás miatt szükségessé váló műtétet.

A brassói egyházközségi élet is teljes szolgálatot igényel.

1995-től a bukaresti Leányegyházközség Sepsikörispatakhöz csatolódik, Fekete Levente lelkész látja el a szolgálatot. Ebben a kör lelkészei is segítik, s amikor lelkész afia Nagyajtára megy át, a kör lelkészei önkéntesen vállalják, hogy havonta egyszer felváltva Bukarestbe utazzanak az istentisztelet elvégzésére. Ez a jelenlegi helyzet.

"Hogyan tovább" bukaresti Leányegyházközség és egyáltalán Kárpáton túli unitárius misszió?

Abból az alapállásból kiindulva, hogy a történelmi Románia területén élő unitáriusok igénylik az Egyházzal való kapcsolattartást, s Egyházunk sem akar lemondani sem róluk, sem a misszióról, engedjék meg befejezésül néhány idevágó személyes meglátás megfogalmazása.

1. Szükséges volna egy körű szórványlelkészi állás felállítása. Lelkésznek megfelelő lakás biztosítandó vásárlás vagy bérlet által, olyan helységben, amely a szórvány földrajzi központjában helyezkedik el és megfelelő közlekedési lehetőségekkel rendelkezik (Bukarest, Ploiești, Fetești stb.). Lelkész fizetését, telefon és postaszámláját a missziós alaphól kell fedezni.

2. A lelkészi állás betöltése önkéntes legyen. Ha a szórványlelkész nem rendelkezik bizonyos adottságokkal (nyelvtudás, empátiás készség, hivatástudat) hosszabb távon nem tud eredményes munkát végezni, "száműzetésnek" tekinti szolgálati helyét.

3. A szórványgondozással és misszióval kapcsolatos kérdések elméleti és gyakorlati újraértelmezése és -gondolása, megfelelő "propagandaanyag" kidolgozása román nyelven (Káté, történelmi ismertető, énekek stb.)

Jelen írásom 1996 húsvét nagyhetén lelkiismeretfurdalásból született, hiszen hét év után mégiscsak cserbenhagytam azokat az igazán meg- és kipróbált "hűségeseket", akiknek annyi szép egyházi és emberi élményt köszönhetek. Szeretettel ajánlom hát hevenyészve papírra vetett gondolataimat, soraimat a mindenkori (bukaresti) szórványhíveknek.

Jegyzetek

¹ *Az első öt év a bucurești-i Unitárius Missziói Egyházközség életéből.* Szerkesztette: Lőrinczy Géza B. D., S. T. M. unitárius lelkész. 1933 - 1938. 76.

² 1841-ben Ürmösy Târgoviște-t, Pitești-t, Râmnicul-Vâlcea-t, Craiova-t és Brăila-t kereste fel.

³ *Si Deus nobiscum, quis contra nos!! Bukaresti Unitárius Misszió 1970-től.* Vezető: Májay Endre brassói unit. lelk. (Füzet, hirdetőkönyvnek szolgál; személyes feljegyzések is találhatóak benne.)

SIGMOND JÚLIA

MIKOR VOLTAM ÉLETEMBEN A LEGBOLDOGABB?

Évekkel ezelőtt elhatároztam, hogy megkérem a kolozsvári Unitárius Nőszövetség tagjait, válaszoljanak írásban erre a kérdésre: "Mikor voltam életemben a legboldogabb?" A válaszok lassan és nehezen érkeztek. Aztán megkértem más helységbeli Nőszövetségi tagokat is, s végre sikerült összeállítanom az ún. Boldogságfüzetet.

A válaszadóknak megígértem, biztosítom a névtelenséget, hiszen ez tulajdonképpen mindenkinek lelki titka, ezért az aláírás csak egy keresztnév vagy 1-2 betűs névjel.

Céлом az volt, hogy segítsék mind a válaszadóknak, mind az olvasóknak abban, hogy tudatosítsák magukban: mindenki életében voltak örömök, minden ember megismerte a boldogság ízét, nemcsak bánatok és problémák vannak az ember életében.

Itt közlünk néhányat a válaszokból, melyekből kitűnik, hogy a nők többségének a legnagyobb boldogságot a gyermekáldás jelenti.

*

Vörösmarty Mihály sorai jutnak eszembe, mikor a boldogságra gondolok. "Mi az, mi embert boldoggá tehetne?/ Kincs, hír, gyönyör?/ Legyen bár mint özön./ A telhetetlen elmerülhet benne,/ S nem fogja tudni, hogy van szívöröm."

Értelmezésem szerint a szívöröm megvan a mindennapi munkánkban, egész életünkben, csak meg kell találni.

Boldogság az, hogy egészségesek vagyunk, hogy dolgozni tudunk. De ezek mellett elmegyünk, természetesnek vesszük.

Hogy én mikor voltam boldog? Évtizedekig. Szívöröm volt látni, hogy a kicsi elsős gyermekekhől hogy alakult értelmes, írni-olvasni, számolni tudó iskolás. Néhány emlékemet idézem fel. Pl. az "a" hang és betű tanulásakor észrevettem, hogy egy kicsileány csomagolja a táskáját. Kérdésemre, hogy mit csinál, azt felelte, hogy megy haza, mert ő ezt nem tudja. Meg kellett nyugtatnom, hogy éppen itt fogjuk megtanulni.

Még egy eset a sok közül. Miután megtanultunk egy betűt, felhagytam, hogy gyakorolják két sorban. Egyszer sírást hallok. A szomorúság oka az volt, hogy a sor végére ért, és most hova írjon. Sorolhatnám ezeket a kedves, türelmet és szeretetet igénylő eseteket. De csak azért írtam le, hogy lássuk, honnan indulunk. S amikor feljutunk negyedik osztályba, ezek a tanulók nemcsak leckét mondanak, de gondolkoznak, véleményt alkotnak. Ez a munka a legnagyobb boldogság. S én boldog voltam, mert azt a munkát végezhettem, amit szerettem. S ma is végtelen öröm számomra, amikor bajszos családapák, volt tanítványaim felkeresnek.

Istennek munkatársa voltam.

T. L.